# מראה יחזקאל על התורה — עקב



והיה עקב תשמעון כו', צריך להבין למה התחיל בלשון רבים וסיים בלשון יחיד ושמר לך כו', גם מהו החסד שנשבע כו', והנה כמו כן מצינו בפ' משפטים ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך כו' שהתחיל ג"כ בלשון רבים וסיים בלשון יחיד, גם צריך להבין סיפא דקרא והסירותי מחלה מקרבך אין שייך לכאן.

ונ"ל דהנה כל ימי נתקשיתי במה שהרבה הכתוב לספר בשבחו של הנס שנעשה לאברהם ושרה שהולידו בזקנותן וגם הם בעצמם תמהו מאוד הלבן מאה שנים יוליד כו' ותצחק שרה כו', וגבי יוכבד מצינו שהולידה בת ק"ל שנה חמשה בנים משה אהרן ומרים אלדד ומידד, ולא הוזכר זה כלל לחידוש, ונ"ל דהנה יש שני מיני השגחות הבורא על בוראיו, הא' השגחה מיניית והב' השגחה אישיית, דהיינו השגחה מיניית היא על כלל לקיום המין דהיינו שמשפיע להשר ומזל של אותו מין והשפלים מקבלים כל אחד כפי מזלו, וזהו השגחת כל מיני דומם צומח וחי ואומות העולם, והשגחה אישיית היא על כל יחיד בפני עצמו בכל שעה ורגע כמ"ש אדם נידון בכל יום ובכל רגע שנא' ותפקדנו לבקרים ולרגעים כו', ובהשגחה זו מתנהגים הישראל כמ"ש ארץ אשר ה' דורש אותה תמיד עיני ה' כו'.

אמנם היינו אם הישראל עושין הם רצונו של מקום וראוים לכך אבל אם חוטאים וגולים תחת ידי אומות העולם גם הם תחת המזל, וידוע שהעולם נידון אחר רובו שאם רוב ישראל זכאין הן שרויין על אדמתם ואינן תחת המזל יש עליהם השגחה פרטיית, ואם אין הרוב זכאין אעפ"י שיש ביניהם צדיקים מ"מ עומדים תחת גרם המזלות, וידוע שמה שאמרו (סנהדרין סז:) כשפים שמכחישים פמליא של מעלה פי' שהקב"ה משפיע לכל מזל בכלל כמה כסף וכמה זהב ותבואות ושאר ענינים יקבל, והפרטים מקבלים מן המזל, ואלו המכשפים עושים בכשפיהם ומכריחים כח המזל להשפיע הכל על מקום אחד, אבל מי שאינו עומד תחת המזל אינם יכולים לשלוט עליו.

וזהו שתמהו בגמ' (חולין ז:) על ר' חנינא שאמר למכשפת שקולי לא מסתייעא מלתך אין עוד מלבדו כתיב, והקשו דהא מכחישין פמליא של מעלה ומשני שאני ר"ח דנפישא זכותיה, פי' שקושייתם הוא כיון שהישראל הם תחת יד האוה"ע ועומדין תחת המזל תוכל לשלוט עליו, ומשני דנפישא זכותיה ואעפ"י שהרוב הוא תחת המזל מ"מ הוא לגודל זכותיו מכריחין לצאת מן המזל ולידון בהשגחה פרטית, ולפי"ז נאמר דבדורו של אברהם אע"ה שהיו כל העולם רשעים ומתנהגים עפ"י הטבע ומזל, ע"כ היה חידוש גדול שהקב"ה שידד המערכה ואמר לו צא מאצטגנינות שלך שזכותך גדול לצאת מן המזל, ולכך הוקשה ג"כ לאברהם אבינו בעצמו שלא החשיב את עצמו לצדיק גדול כל כך, משא"כ ביוכבד שכבר היו ס' רבוא מישראל עובדי ה' וכ"ש שבט לוי שהיו כלם צדיקים ולא היה חידוש במה שהתנהגו נגד הטבע כיון שאינם עומדין תחת המזל.

והנה איתא בגמ' (ב"מ פז.) עד יעקב לא הוי חולי בא יעקב וביקש רחמים שיחלה אדם מטרם ימות כדי שיוכל לצוות על ביתו, ולפי הצעותינו נאמר דאם הישראל מתנהגים עפ"י השגחה פרטיות ונידון בכל רגע על כל מקראותיהם אין תועלת בהצוואה שכוונתו להעשיר את אוהביו הלא הממעיט לא החסיר ולא יעדיף המרבה, וכשישראל עושים רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים ואין צריכין לעשות שום פעולה ויהיו כאוכלי המן וכמו לעתיד שעתידה ארץ להוציא גלוסקאות וכפי אשר תגזור השגחתו כן יקום וא"כ אינו צריך לאותו החולי כלל.

וזה"ש ועבדתם את ה' אלקיכם שתהיו כלכם זכאין וממילא תהיו נידונין אחר הרוב לידון בהשגחה פרטית, וזהו וברך את לחמך ואת מימיך על כל פרט ופרט, ולכך והסירותי מחלה מקרבך שלא תצטרך לאותו החולי לעשות הצוואה.

נחזור לענינינו דכשהישראל עובדים את ה' בכנופיא נידונין אחר הרוב ובהשגחה פרטית כמו האבות שכל אחד היה שקול כנגד כל העולם, וזהו והיה עקב תשמעון התחיל בלשון רבים שיחד כלם יעבדו את ה' אזי ושמר ד' לך כו' ואת הברית והחסד שנשבע לאבותיך וכנ"ל.

עוד יאמר, והיה עקב תשמעון כו' ושמרתם ועשיתם כו' ושמר ה' אלקיך לך את הברית כו', צריך להבין במה הבטיחם בזכות אבות, ממה נפשך, אם יהיו צדיקים לא יצטרכו לזכות אבות, וגם אם לא יהיו צדיקים יגן בעדם זכותם כמו שאנו מבקשים על זכות אבות, ובאמת כבר בארתי זה במקרא ותחת כי אהב את אבותיך כו' בדרוש לשבת נחמו, ועכשיו נוסיף לדקדק ג"כ על תיבת ושמרתם שהוא למותר, ונ"ל דהנה איתא במד' (גמ' שבת פח.) בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע יצתה בת קול מי גילה רז זה לבני לשון שמלאכי השרת משתמשין בו שנאמר גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו כו', ובאמת המאמר הזה תמוה מאוד.

ונ"ל דידוע שיש שני מיני מדריגות בעבודת הבורא הא' הוא מנהג כל אדם שעושים המצות כשור לעול וכחמור למשא ואין להם תענוג בעשייתם שזכו לקיים מצות בוראם רק לעול ולמשא וכשיש להם אמתלא ותירוץ שיכולין להשמט אין מקיימין המצות, ואעפ"י שמקיימין כל המצות עשה ונשמרים מן הל"ת, מ"מ אין בזה נחת רוח לפני המקום ב"ה, וכמ"ש כל מצוה דלא אתעבידא בדחילו ורחימו לא פרחת לעילא [תיקו"ז כ"ה ע"ב], והמין הב' הם שעושים מאהבה ושמחים בחלקם שזכו לזה לקיים מצות בוראם ומצטערים על מצוה שלא יוכלו לקיימה וכל התרי"ג מצות נחשבים למעט בעיניהם, וכמ"ש ר' עקיבא כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה מתי יבא לידי שהייתי משתוקק לדבר שתבוא לידי שאוכל להראות לבוראי אהבה רבה כזו למסור נפשי על קדושת שמו באמת, ובעבודה כזו מתענג הקב"ה והיא עבודת המלאכים שמכירים גדולתו של הקב"ה והם גבורי כח עושי דברו שלכך עושין ציוויו בזריזות ובגבורה כדי לשמוע בקול דברו כדי שיצווים עוד לעשות ולעבוד עבודתו, כי כשיש לאדם עבד זריז יש להאדון נחת רוח להשתמש בו, משא"כ כשהעבד עצל ומשתמט באמתלאות ותירוצים אין להאדון קורת רוח ממנו, וע"כ אמרו בגמ' ראה ויתר גוים ראה הקב"ה שבע מצות ב"נ שאוה"ע אין מקיימין עמד והתירן להם שאינו רוצה להשתמש בהן כלל.

וזהו שאמרו נעשה ונשמע כלומר שנעשה כ"כ בזריזות גדול ואהבה יתירה כדי שנשמע עוד שיצוונו עוד לעשות כל המצות ובכלם לא נלאה ונהיה חרדים על דבריו וכמדת מלאכי השרת. וזה"ש כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות פי' מלשון ואביו שמר את הדבר שתמתינו אימת יבוא לידינו לקיימם.

והנה מדה זו היתה באבותינו שקיימו תרי"ג מצות קודם שנצטוו ולא היה להם שום מורה דרך שהיו משוקעים בין האוה"ע ואעפי"כ נמשכו אחר השי"ת, וזהו שאמר והיה עקב תשמעון כו' ושמרתם ועשיתם אותם שתמתינו מתי יבא לידכם לקיימם אזי ושמר ה' ג"כ את הברית והחסד שנשבע לאבותיכם שתהיו חביבין לפניו כמוהם.

חידושי אגדה לחתונהעקב תשמעון כו' ושמר לך כו' שהתחיל לשון רבים וסיים לשון יחיד, עפימ"ש כי ברך אברכך, דיש רב בכמות ורב באיכות שהוא חשוב יותר וז"ש ככבי כו' לענין איכות, וכחול לענין כמות, [עיין בשו"ת מראה יחזקאל חלק שערי ציון שער ט'] וע"כ התחיל בלשון רבים וסיים בלשון יחיד שכאו"א יהיה מושלם בכל הטובות, וכמ"ש איש ואיש יולד בה כו' כמ"ש במ"א, וכ"כ בענין הזיווג העיקר להשגיח על האיכות שתהיה אשה יראת ה' וממשפחה הגונה ולא על הכמות ליתן עיניו בממון וכדומה להשביע את העינים, וע"כ מסיים ואהבך וברך פרי בטנך שיזכה לבנים הגונים דפ' והיה עקב יש לפרש על הזיווג וגם ושמרתם כו' כמ"ש אשר תשמרו את שבתותי.